

Redactioneel

In dit dubbelnummer van O wordt weer ingegaan op het architectuuronderwijs. Dit gebeurt aan de hand van een artikel over de 'Studentententoonstelling 1984' die onlangs aan de afdeling Bouwkunde van de TH-Delft werd georganiseerd. Uit dit overzicht van studentenontwerpen moest een deskundige jury de vijf beste plannen kiezen.

Er is de laatste jaren een ruime belangstelling voor het werk van de 'generatie jonge architecten' (tentoonstellingen, publikaties, de Bienale Jonge Architecten, het weer organiseren van de 'Prix de Rome', en onlangs de VPRO TV-film 'De kans te Bouwen'). De onvrede met de architectonische produkten uit de afgelopen decennia doet de vraag naar 'jonge ontwerpers met frisse ideeën' toenemen. Deze onvrede speelt bijvoorbeeld een grote rol in de discussies over de stadsvernieuwing uit de zeventiger jaren (zie hiervoor bijvoorbeeld O8 over '10 jaar Stadsvernieuwing in Rotterdam'). Weliswaar is in deze periode de verpaupering van de oude wijken tot staan gebracht, maar de onsamenhangende stedenbouwkundige en architectonische ingrepen, waarbij nauwelijks rekening werd gehouden met de bestaande morfologische en typologische kenmerken, hebben de structuur en het beeld van deze wijken ingrijpend gewijzigd.

Deze discussies worden uiteraard ook gevoerd op de onderwijsinstellingen en vinden hun neerslag in studies en ontwerpwerk. Naast tal van (meer theoretische) artikelen en publikaties komen ontwerpen van studenten tot nu toe vooral naar buiten d.m.v. de jaarlijkse 'Studentenplannen' (i.h.a. afstudeerprojecten). Ook op de 'Academie voor Bouwkunst' zijn regelmatig exposities van studentenwerk te zien en daar is nu de Delftse tentoonstelling bijgekomen.

In het werk van jonge architecten en studenten wordt door de critici vaak naarstig gezocht naar allesvernieuwend concepten, nieuwe tendensen, stromingen, stijlen. Op dit moment zijn, in veel van dit werk, verschillende invloeden zichtbaar, iets wat Hans van Dijk (zowel lid van de Commissie Studentenplannen 1984, als van de jury van de Studentententoonstelling 1984) aanduidt met de term 'eclecticisme' (zie Wonen-TA/BK 2-3/85).

Dit moet worden begrepen tegen de achtergrond van het sinds de jaren zestig sterk veranderde architectuuronderwijs in Nederland. Toen in Delft in de loop van de jaren 60 de hegemonie van de Delftsche School, waarbij in het onderwijs het volgen van de norm van de docent voorop stond, was doorbroken, moesten nieuwe posities worden ingenomen. Eén gedeelte van de studenten richtte zich op de architecten van de Forumgroep, terwijl een ander deel zich meer aangetrokken voelde tot analytische benaderingen. In navolging van sommige architecten uit de beginperiode van de 'Moderne Beweging', richtten zij zich onder andere op programma-onderzoek en ontwikkelden zij als onderzoeksinstrument de plananalyse. In deze periode werd ook Volkshuisvesting als afstudeerrichting opgericht.

Zo ontstond in de loop van de jaren 70 een vrij 'pluriform' onderwijsaanbod, waarbij in de ateliers op verschillende manieren aan uiteenlopende probleemstellingen kon worden gewerkt: de school als supermarkt. Daarmee ontstond het probleem dat er nauwelijks meer eenduidige referenties waren, terwijl het onderwijs in de 'Delftsche School' periode juist een uitgesproken normstellend karakter had. Kortom, als student moest je de verschillende invloeden op je eigen houtje verwerken. Van studentenzijde werden dan ook voorstellen gedaan om te komen tot een 'platform' of 'kader', waarin de verschillende ontwerpvoorstellen naast elkaar konden worden gezet en op begrip konden worden gebracht. Daarbij kon plananalyse een middel zijn. De discussies hierover leidden in 1976 tot de bekende 'hooglerarenrel', de voorstellen gingen van de baan, het onderwijs werd vijf jaar teruggeworpen en bijna tien jaar later treffen we enkele voorstellen in afgeleide vorm terug in het huidige onderwijsprogramma.

Het is overigens nog maar de vraag of het 'eclecticisme' zo'n negatieve ontwikkeling is. Wanneer het verwerken van het programma-onderzoek in het ontwerpwerk en het bestuderen en verwerken van diverse invloeden, het werken met verschillende architectonische referenties, uitstijgt boven het niveau van het overnemen van plaatjes uit de blaadjes, dan kan het niveau van de plannen hoger zijn dan de afgelopen 20 jaar in de ontwerp praktijk gebruikelijk is geweest.

Verder zijn in dit nummer van O drie plananalyses opgenomen die gemaakt zijn in het kader van het project 'Ontwerp & Kritiek' van Leen van Duin (TH Delft). Dit project richtte zich op de verschillende methodes van architectuurkritiek en plananalyse. Dit resulteerde in een aantal plananalyses, waarvan in dit nummer de twee poortgebouwtjes van Arne van Herk en Kees Nagelkerke, de Letterenfakulteit van Theo Bosch en het Kinderdagverblijf van Sjoerd Soeters in de Kinkerbuurt worden gepubliceerd. Bij tot stand komen van deze plananalyses heeft onder meer een artikel van Demetri Porphyrios een rol gespeeld, reden voor de redactie om een vertaling van dit artikel in dit nummer van O op te nemen.

Als bijdrage in de discussie over het 'Stadsontwerp' hield Luuk Boelens vorig jaar een inleiding op een studiedag van de P.P.D. Zuid-Holland over het 'Ruimtelijk ontwerpen voor het structuurplan'. Een geactualiseerde versie hiervan publiceren wij nu. Eerder dat jaar was Boelens met Van Bommel afgestudeerd op dit onderwerp; een publikatie hiervan is binnenkort te verwachten bij de D.U.P.

Onder de titel 'Plein van Betekenis' schreef Johan Meijer een stuk over de taferelen die zich bij bijzondere gebeurtenissen afspelen op de Dam in Amsterdam. Via Madurodam wordt de lezer meegenomen naar Hollands bekendste plein.

Naar aanleiding van een onlangs gehouden thema-avond over 'Hedendaagse Architectuur en bestaande stad' publiceren wij een bewer-

king van de inleiding van Harm Tilman. Hierbij gaat hij onder meer in op de manifestatie 'Het gat in de markt' die het afgelopen najaar in Vlaardingen werd georganiseerd.

Tot slot treft de lezer in O9-10 zowel een voortzetting van de eerder in O6 gestarte reeks 'Kunst en architectuur' aan, in de vorm van een artikel over het werk van Theo Jansen, als de start van een nieuwe reeks met de vertaling van het essay 'Traditie en het individuele talent' van T.S. Eliot. Inzet van deze reeks zal zijn om, vooral middels bronmateriaal, licht te werpen op het analytisch moment in de creatieve arbeid. De reeks zal zich niet beperken tot de creatieve arbeid in de architectuur, maar stelt ook andere vormen van kunstzinnige productie aan de orde, zoals uit het artikel van Eliot blijkt.

Hierna rest ons nog een mededeling. O is nu tien nummers jong, en viert daarom een klein beetje feest in de vorm van dit dubbeldikke zomer-nummer. Maar na tien nummers neemt de redactie ook afscheid van drie mensen die van het begin af aan hun bijdrage aan de ontwikkeling van het blad geleverd hebben: Henk Döll, Paul Groenendijk en Eric Hordijk. Daarmee zijn de laatsten die als redacteur de oprichting van O hebben meegemaakt uit de redactie verdwenen. Hun vertrek betekent een verlies voor het blad, dat niet eenvoudig op te vangen zal zijn en dat eens te meer duidelijk maakt hoezeer een niet-professioneel blad als O afhankelijk is van de bijdrage van vrijwilligers (in de goede zin des woords). Voor de leeggekomen plaatsen in de redactie zijn echter een aantal enthousiaste opvolgers gevonden, hetgeen alle reden geeft voor zonnige toekomstverwachtingen.